

Prof. PhDr. Václav Horčíčka, Ph.D.

Koncepce kandidáta na vedoucího základní součásti – Ústavu světových dějin FF UK

předkládaná v souladu s opatřením děkana FF UK č. 16/2006

pro období 2017—2020 s výhledem do roku 2022

V období od abdikace stávajícího ředitele Ústavu světových dějin prof. Martina Kováře do předložení této koncepce se na naší základní součásti rozvinula diskuse o dalším směřování pracoviště. Ukázalo se, že se některá významná témata odsouvala zvláště v posledních několika letech do pozadí, nehovořilo se o nich a ústav byl řízen spíše direktivním způsobem. Část zaměstnanců upozorňuje jak na nedostatky v řídicí práci minulého vedení, tak i na určité problémy ve vědecké a pedagogické činnosti, se kterými se ústav potýká. Nelze je sice považovat za fatální a nejde o to znevažovat práci odcházejícího vedení, přesto je však třeba situaci řešit. S řadou těchto výhrad souhlasím a domnívám se, že je nutné v následujících třech letech ústav řídit metodami sdíleného vedení a v atmosféře respektu k samostatné vědecké a pedagogické práci akademických pracovníků do vedení pracoviště více zapojit jak zástupce ředitele, tak vedoucí seminářů. Vedení by mělo pracovníky zejména stimulovat k ještě lepším výkonům, což se dosud v podstatě nedělo. Ve vědecké oblasti sice ústav dosahoval na první pohled velmi dobrých výsledků (RIV), přínos jednotlivých pracovníků však byl dosti nevyvážený. Značná část dosahovaných RIV-bodů v odborných časopisech byla realizována v domácích, tzv. „vládních“ časopisech, ba dokonce v periodikách či knižních řadách, která vydává ÚSD (FF UK) sám. Od tohoto modelu bude třeba se co nejdříve odklonit. Jednak je v rozporu s praxí běžnou v západní vědecké komunitě a poškozuje tak renomé našeho pracoviště a to nejen na zahraniční scéně, škodí ale i časopisům samotným, ačkoli v nich vychází řada kvalitních příspěvků. V oblasti řídicí práce je třeba zavést odměňování za publikační činnost s bonusem za kvalitní zahraniční periodika. Je žádoucí dostat se více do povědomí zahraniční odborné veřejnosti. Ve vědecké a pedagogické oblasti také nebyla s výjimkou semináře obecných a komparativních dějin (SOKD) a některých jednotlivců dostatečně rozvíjena spolupráce se zahraničními ani domácími institucemi (gastprofesury,

konference a workshopy, společné projekty). Zde bude třeba také více zapojit vedení jednotlivých seminářů, která by měla řediteli předkládat příslušné návrhy. Dostatečně nebyly řešeny ani výhrady řady studentů vůči struktuře a způsobu výuky a to zejména v navazujícím magisterském studiu obecných dějin. Bude třeba posílit seminární formy výuky a zlepšit kontrolu práce studentů. V jednotlivých oblastech práce vedoucího mám tyto představy:

I. Oblast personálního rozvoje

Ústav světových dějin (ÚSD) má současně době 14 zaměstnanců a to většinou na tzv. celý úvazek, tři pracovníci jsou zaměstnáni na částečný úvazek. Při přepočtu na úvazky je stav zaměstnanců 12,7. Výše uvedené celkové počty považuji za v zásadě vyhovující, odpovídají současným potřebám výuky a vědecké profilace pracoviště.

Základní součást je nyní rozdělena do 4 seminářů:

- a) Seminář středověkých dějin (2 docenti, 1 odb. asistent)
- b) Seminář novověkých dějin (3 profesori, 1 docent, 1 odb. asistent)
- c) Seminář nejnovějších dějin (1 profesor, 2 odb. asistenti)
- d) Seminář obecných a komparativních dějin (1 profesor, 2 odb. asistenti, +1 odb. asistent na DPČ na 0,5 úvazku mimo balíček ústavu)

Tuto strukturu považuji za vhodné zachovat, kombinace chronologického a věcného hlediska se v minulosti osvědčila, umožňuje rozvíjet různé metodologické přístupy. Z přehledu vyplývá jistá nevyváženost rozdělení pracovníků mezi jednotlivé semináře. Platí to zejména o semináři novověkých dějin, který má poněkud vyšší počet členů, než ostatní semináře. Jde však pouze o zdánlivou anomálii. V semináři totiž působí dva kolegové na poloviční úvazek (prof. Skřivan, doc. Stellner), další člen pak v semináři vyučuje jen částečně (prof. Horčíčka) a zajišťuje výuku zejména pro seminář nejnovějších dějin, kde nyní působí jako jeho spolupracovník. Reálně tak disponuje seminář novověkých dějin cca 3,5 úvazky, seminář nejnovějších dějin také cca 3,5 úvazky, seminář středověkých 3 a SOKD 2,7 úvazku. V budoucnosti nevidím i s ohledem na finanční možnosti pracoviště prostor pro zásadní změny v počtech a rozdělení zaměstnanců. Pokud to finanční možnosti ústavu dovolí, považuji za smysluplné řešit potíže při zajišťování poměrně vysokého počtu z platných akreditací vyplývajících kursů uzavíráním smluv na dobu

určitou s lektory, kteří by měli působit zejména v bakalářském studiu. Mohlo by jít například o nadějně doktorandy. Současně se bude třeba zamyslet nad počtem a strukturou zajišťovaných kursů a závěry v následujících třech letech (s výhledem na pět let) promítnout do akreditací/reakreditací (viz níže).

V následujících třech letech bude nutné udržet vyváženou kvalifikační a věkovou strukturu ústavu i jednotlivých seminářů. Současným vedením základní součástí byl již zahájen proces změn ve vedení seminářů (novověk, středověk), v jejichž čele by měli dle mého názoru stát, jak je tomu zvykem např. na německých či rakouských univerzitách, profesori nebo docenti v tzv. aktivním věku. Někde tato změna není v současné době možná (obecné a komparativní dějiny), mělo by k ní však dojít během funkčního období nového vedoucího a to s ohledem na vývoj kvalifikační struktury tohoto semináře. Předpokládám v této souvislosti v krátkodobé až střednědobé perspektivě zahájení habilitačního řízení u některého ze členů semináře. Jak již bylo uvedeno, za ideální, byť jistě nikoli nezbytné, pokládám, aby v čele seminářů stáli odborníci, kteří úspěšně prošli jmenovacím či alespoň habilitačním řízením. V této souvislosti bych během svého funkčního období uvítal zahájení řízení ke jmenování profesorem u některého z již řadu let habilitovaných pracovníků semináře středověkých dějin. S vedoucími seminářů hodlám spolupracovat ve větší míře, než tomu bylo dosud. Konzultovat bych s nimi chtěl zejména koncepční rozhodnutí odborné povahy a dále personální politiku v rámci semináře.

S odvoláním na nedávno artikulované záměry vedení fakulty a s ohledem na potřebu přirozené věkové obměny jednotlivých seminářů považuji za nezbytné, aby alespoň někteří „dlouholetí“ odborní asistenti zahájili v dohledné době habilitační řízení. Při přijímání nových pracovníků na uvolněná místa (půjde pravděpodobně hlavně o lektory/asistenty/odborné asistenty) přitom bude vhodné vzít v úvahu nejen dosaženou kvalifikaci a vědecké výstupy, ale také nutnost zabezpečit chronologicky i teritoriálně vyváženou strukturu jednotlivých seminářů. Zvláště u seminářů novověkých a nejnovějších dějin bude třeba dále posílit záběr mimo střeoevropský či euroatlantický prostor (např. o frankofonní teritoria). Současně je mým cílem podpořit rozvoj dosavadní vědecké činnosti, kde se vykrytalizoval záběr i mimo zmíněná evropská a mimoevropská teritoria (např. východní, jihovýchodní Evropa, anglosaský svět). Při prodlužování termínovaných smluv hodlám více než dosud využívat institutu

výběrového řízení. Aplikován by měl být zejména v těch případech, kde výsledky vědecké a pedagogické práce nedávají reálnou vyhlídku na kariérní postup (habilitace).

II. Rozvoj pedagogické činnosti

Pedagogická činnost ÚSD se odvíjí od platných akreditací. Jde o následující akreditace:

Historické vědy (Bc.) – platnost do 31. 10. 2019

Historie – evropská studia (Bc.) – do 1. 3. 2022

Historie – obecné dějiny (NMgr.) – do 31. 3. 2020

Historie – obecné dějiny (Ph.D.) – 31. 12. 2024

TEMA -- European Societies: Identity and Development (NMgr.) – 30. 6. 2018 (zajišťuje SOKD)

Jak je patrné, spolu s dalšími základními součástmi zajišťujeme výuku v bakalářském stupni studia historie, sami si pak organizujeme výuku v magisterském a doktorském stupni v oboru Historie/obecné dějiny. Vedle toho sami zajišťujeme výuku v bakalářském cyklu studia v oboru Historie—evropská studia. Zvláště posledně uvedený obor byl a je předmětem koncepčních diskusí. Je třeba říci, že nevznikal lehce, během jeho schvalování zazněla před lety v různých fakultních grémiích řada kritických hlasů. Mělo by jít o exkluzivní studijní obor, čemuž odpovídá i poměrně nízký počet přijímaných. Domnívám se, že by bylo vhodné otevřít diskusi o budoucnosti tohoto oboru a to i v souvislosti s případným zahájením prací na akreditaci navazujícího magisterského studia. Za žádoucí pak považuji úpravu stávající akreditace NMgr. studia oboru Historie -- obecné dějiny, kde bude nutné posílit seminární prvky výuky a současně i kontrolní mechanismy práce studentů (eseje, prezentace, mid-term test apod.). Budu maximálně podporovat výjezdy NMgr. studentů do zahraničí v rámci ERASMu, event. i na jiném základě (program AKTION atp.). Platnost NMgr. akreditace končí v březnu 2020, lze tedy předpokládat zahájení přípravných prací v poměrně blízkém horizontu (jakmile UK získá institucionální akreditaci).

Vedle výše uvedených platných akreditací se již delší dobu připravuje Bc. a NMgr. studium oboru Učitelství dějepisu pro střední školu. V práci na této akreditaci bychom podle mého

názoru měli pokračovat a přitáhnout tak na FF UK další zájemce o studium historie. Není moudré se do budoucna omezovat jen na přípravu specialistů – odborných historiků, ostatně jednooborové či dvouoborové učitelství dějepisu mělo na FF UK dlouholetou tradici, k níž bychom se dle mého názoru měli vrátit. Případné zahájení výuky oboru učitelství dějepisu by se pak mělo stát i významným faktorem v úvahách o pokračování či ukončení výuky v oboru evropská studia. Výuka učitelství bude klást nové nároky na stávající zaměstnance, přičemž nelze předpokládat významnější navýšení jejich počtu. Pokud bude akreditace Učitelství schválena, bude možné dále zvýšit nároky (např. v jazykové oblasti) na studenty NMgr. Historie—obecné dějiny, v budoucnosti by mělo jít o spíše exkluzivní obor pro relativně malý počet nadaných studentů připravující vysoce kvalifikované odborníky. Obecně lze konstatovat, že v následujících třech letech (s výhledem na pět let) mělo dojít jak k reakreditaci NMgr., tak k prosazení akreditace učitelství a k rozhodnutí o budoucnosti evropských studií.

S cílem posílit kvalitu pedagogické činnosti souvisí i můj záměr rozvinout dosud nedostatečně využívanou možnost spolupráce s některými dalšími základními součástmi FF UK a to zejména při zajišťování specializačních přednášek. Navázat je možné například na tradičně blízký vztah se Střediskem iberoamerických studií či rozvinout spolupráci s ÚVES, KJBS, Ústavem Dálného východu, Ústavem Blízkého východu a Afriky a s politology. Posílení mezioborovosti ve výuce i výzkumu pokládám za jeden z prioritních cílů svého působení v čele základní součásti. Dále zamýšlím otevřít při respektování finančních možností ÚSD větší prostor pro působení externistů a to opět zejména formou specializačních přednášek. K tomu dosud docházelo jen ve velmi malé míře a domnívám se, že je třeba tuto praxi změnit. Po rozšíření jejich nabídky oprávněně volá řada studentů. Součástí tohoto procesu bude také snaha více než dosud využít ve výuce zahraničních odborníků. Internacionalizace studia dosud nebyla na USD dostatečně prosazována. Kontakty se zahraničními pracovišti byly sice pěstovány i v minulosti, nyní by mělo být naším cílem je pozvednout na vyšší úroveň a to např. podporou pobytů tzv. hostujících profesorů, či alespoň v rámci akademické mobility podporované programem ERASMUS. Přirozeně lze předpokládat i reciproční působení našich zaměstnanců na zahraničních pracovištích. Pozitivní signály v tom směru máme například z univerzit v Heidelbergu a Marburgu. S významnými zahraničními partnery bych rád směřoval také k tvorbě konsorcií pro přípravu grantů, společné přípravě konferencí, workshopů apod.

Cizojazyčné přednášky či eventuelně celé kursy vedené zahraničními kolegy by měly být nabídnuty zejména studentům/studentkám NMgr. a doktorského studia, kteří by již měli ovládat cizí jazyk (zejména angličtinu) na dostatečné úrovni. Výhledově považuji za nutné podpořit internacionalizaci studia reálným zahájením výuky v rámci již schválených cizojazyčných akreditací (Ph.D.), v další fázi pak „odborného“ Nmgr., kde již máme od akreditační komise doložku pro výuku v angličtině a ve francouzštině. Na poli internacionalizace výuky a v zapojování zahraničních specialistů do ní je již nyní velmi aktivní SOKD (TEMA apod.). Předpokladem internacionalizace NMgr. je ovšem finanční a personální zajištění (vč. event. rozšíření stavu zaměstnanců) tohoto záměru, které bude třeba vyjednat na fakultní úrovni. Současně by měli být akademičtí pracovníci za nadstandardní pedagogické výkony odpovídajícím způsobem ohodnoceni (odměnění).

Za velmi zásadní pro další rozvoj oboru považuji další zkvalitnění doktorského studia. Doktorandi by pak měli být více zapojeni nejen do pedagogické (viz výše), ale také do vědecké práce ústavu, například do řešení programu Progres. Vzhledem k zaměření našeho oboru považuji za zásadní, aby doktorandi část svého studia strávili v zahraničí. Bude nutné s doktorandy více pracovat a zejména ještě dále rozvinout seminární formu práce. Nejdéle postoupily v této oblasti SOKD a seminář dějin středověku. Současně bude třeba i v rámci oborové rady posílit kontrolní práci tak, aby studenti ve větší míře absolvovali v řádném termínu.

III. Rozvoj vědecké činnosti

Jádrum vědecké činnosti ÚSD by měla být participace na programu Progres (Programy rozvoje vědních oblastí na Univerzitě Karlově). Konkrétně jde o Program č. 6, Historie – klíč k pochopení globalizovaného světa. V mezích programu hodlám podporovat všechny výzkumné aktivity, zejména pak směřující k mezinárodnímu rozměru výzkumu. Mělo by jít např. o aktivní účast na vědeckých konferencích v zahraničí, a pokud to prostředky dovolí, také o výzkumnou činnost v cizině. Naše pracoviště by se mělo také pokusit získat finanční podporu v rámci připravovaných grantů excelence GA ČR. Vedle SOKD by se měly také ostatní semináře ucházet o podporu z evropských zdrojů z programu HORIZONT 2020, priorita I vynikající věda (ERC granty, akce Marie Curie) a priorita III společenské výzvy (Evropa v měnícím se světě) a další (např. COST). Semináře by v budoucnosti ještě více než nyní měly působit jako základní

výzkumné jednotky a připravovat společné projekty (vedle individuálních), popřípadě vytvářet společné týmy napříč semináři za tímto účelem.

Dále by se akademičtí pracovníci/pracovnice ÚSD měli podle mého názoru zapojit do činnosti připravovaných fakultních výzkumných center, v jejichž rámci by měly být rozdělovány prostředky získané z OP VVV. Předpokladem ovšem je, že centra nepřerostou v alternativní organizační jednotky, které by nahrazovaly základní součásti jako klíčový faktor v organizaci vědecké a pedagogické činnosti na FF UK. Centra by měla dle mého názoru fungovat jako platforma mezioborové spolupráce a „líheň“ výzkumných projektů. Obory by pak měly být i nadále spravovány jednotlivými základními součástmi.

ÚSD by měl navázat na dosavadní úspěšnou publikační činnost (RIV) a dále ji rozvíjet. Podporovat bych chtěl především excelentní výzkum, důraz chci klást na špičkové výsledky (na kvalitu nad kvantitou). Dne 8. února 2017 schválila vláda ČR novou metodiku hodnocení výzkumných organizací, ve které je tato tendence také patrná (excelence, internacionalizace). Lze předpokládat, že vzhledem k našemu oborovému zaměření (světové a obecné dějiny) bude ze strany vedení fakulty oprávněně očekáváno, že ÚSD dosáhne excelentních výsledků v oblasti Modulu 1 -- Kvalita vybraných výsledků, v jehož rámci bude FF předkládat k posouzení vybrané výstupy, a dále v Modulu 2 -- Výkonnost výzkumu, kde se bude i nadále vycházet z RIV. V závislosti na finančních prostředcích ústavu proto budou nastaveny odměny za publikační činnost, jejich výše bude v případě časopiseckých studií záviset na kvalitě periodika (zda je uvedeno ve WoS, Scopus či ERIH+). Jde mi o to, aby výkonní pracovníci byli za svou nadstandardní činnost odměněni a ti z pohledu financování vědy méně úspěšní pak stimulováni k lepšímu výkonu. Dalším cílem tohoto záměru je stimulovat akademické pracovníky k předkládání těchto výsledků na FF UK. V souvislosti s potřebou dále zkvalitnit vědeckou činnost se budu snažit vytvořit na pracovišti prostředí příznivé vědecké práci. Pokud to bude z organizačních důvodů a s ohledem na finanční možnosti ústavu jen trochu možné, hodlám ve větší míře než dosud podporovat udělování tzv. sabatiklu, který dosud bohužel téměř nebyl přiznáván a jenž by měl zejména kolegům/kolegyním směřujícím k habilitačnímu a jmenovacímu řízení usnadnit dokončení rozpracované vědecké práce. Budu také podporovat výjezdy do zahraničí v rámci individuální mobility, zejména pak výjezdy na delší (semestrální, dvousemestrální) období, které jsou důležitým předpokladem pro úspěšné zvládnutí jmenovacího či habilitačního řízení. Současně platí, že bychom ve své vědecké práci měli

využívat také jedinečný potenciál českých archivů a knihoven a snažit se tak obohatit mezinárodní debatu a široce zkoumaná témata (viz např. studená válka) o českou perspektivu. Zde se také existuje velký prostor při zadávání diplomových a disertačních prací.

IV. Výhled dalších oblastí rozvoje základní součásti

V souvislosti s výše uvedeným bych rád udržel a dále rozvíjel oba odborné časopisy Prague Papers on the History of International Relations a Dvacáté století. Cílem bude zejména dosáhnout zařazení těchto časopisů do mezinárodní databáze ERIH+ (u Prague Papers se to nedávno podařilo), následně pak i Scopus a WoS. S šéfredaktory resp. redakčními radami těchto časopisů hodlám spolupracovat na dosažení tohoto cíle. Šéfredaktora jednoho z nich, doc. Václava Dršku, bych současně rád jmenoval svým zástupcem. Současně hodlám ve své řídicí práci úzce spolupracovat s vedoucími seminářů, jejichž roli v organizaci vědecké a pedagogické činnosti považuji za klíčovou.

V Praze dne 10. května 2017

prof. PhDr. Václav Horčíčka, Ph.D.